ΑΠΟ ΤΙΣ ΔΟΞΑΣΙΕΣ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

ΔΕΚΑΠΕΝΤΑΥΓΟΥΣΤΙΑΤΙΚΑ

Γιατὶ γίνεται ἡ νηστεία τοῦ Δεκαπενταύγουστου. Πῶς θεραπεύεται ἡ ὑδρεπικία. Ἡ «Παναγία ἡ Δακρυποτισμένη, τοῦ Μοριχόβου. Περίεργοι θρῦλοι καὶ παραδόσεις. Πῶς θεραπεύουν στὴν Κρήτη τὴν ἀδενίτιδα. Τὸ λειτούργημένο, κκρποῦζι ποὺ βγαίνει πλειστηριασμό. «Τουρλοῦ—Ζαβάς» τὸ Δεκαπενταυγουστιάτικο φαγητό, κλπ. κλπ.

ΙΑ ἀπὸ τὶς σαρακοστές, ποὺ βαστάει μὲ μεγάλη αὐστηρότητα ὁ Ἑλληνικὸς λαός, εἶνε καὶ ἡ μικρὴ σαρακοστή, ἡ Δεκαπενταυγουστιάτικη. Τὴ σαρακοστὴ αὐτὴ τὴν κρατάει ὁ λαὸς γιὰ τὴν ὑγεία τῶν παιδιῶν, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ὑγεία τῶν μεγάλων. Βοηθοῦν δὲ στὴ νηστεία τῆς σαρακοστῆς αὐτῆς καὶ τὰ ἄφθονα καὶ ποικίλα λαχανικὰ τῆς ἐποχῆς.

Στὴν Ἤπειρο ὑπάρχει καὶ τὸ ἀκόλουθο τραγουδάκι γιὰ τὴ σαρακοστή, τὰ λαχανικὰ καὶ τὴν ὑγεία:

"Οπ ιος τώρα τῆς Παναγιᾶς μόν' τρώει κρέας καὶ τυριά,
δὲν τρώει τὰ λαχανικά, γίνεται φουσκοκίτρινος,
ποῦνε ἡ ντομάτες ἄφθονες σὰν καὶ τὸ μπακακάκι.
καὶ τὸ κολοκυθάκι,

Στὴ χρῆσι μάλιστα τοῦ κρέατος κατὰ τὴ σαρακοστὴ τοῦ Δεκαπενταυγούστου ἀποδίδουν καὶ τὴν ὑδροπικία!

— Τρῶς κρέατα—λένε — διψᾶς, ζέστες κάνει, πίνεις καὶ νερὸ κοὶ κακομπακανιάζεις!...

***

Τὴν ὑδροπικία στὴν Ἤπειρο, ὅταν πρωτοφαίνεται, τὴ θεραπεύουν ὡς ἑξῆς:

Βάζουν ἕνα χάλκινο δοχεῖο γεμᾶτο νερό, γιὰ νὰ ζεσταθῆ, ἀπάνω στὴ φωτιά. Κατόπιν, ἅμα ζεσταθῆ, τὸ ἐπιθέτουν ἀπάνω στὸ στομάχι καὶ στὴν κοιλιὰ τοῦ ἀρρώστου, ἀφοῦ στρώσουν προηγουμένως σ' αὐτὰ ἕνα πανί, ἐλαφρῶς βρεγμένο, γιὰ νὰ μὴν ἀγγίξη τὸ «γκιοῦμι», ὅπως λὲν τὸ χάλκινο δοχεῖο, ἀπάνω στὸ σῶμα τοῦ ἀσθενοῦς.

Ἐννοεῖται ὅτι τὸ γκιοῦμι δὲ πρέπει νὰ καίη καὶ ἀνυπόφορα.

Αὐτὸ γίνεται τρεῖς ἡμέρες πρωΐ-πρωΐ, πρὶν νὰ χαράξη ὁ ἥλιος, ἢ καὶ κατὰ τὴν ἀνατολὴ τοῦ ἡλιου. Ποτὲ ὅμως ὅταν ὁ ἥλιος ἔχη ζεστάνει τὴν ἡμέρα.

Ἂν τὸ πρῶτο νερὸ εἶνε παρμένο τὴ νύκτα, ξημερώνοντας τῆς Παναγίας, ὁ ἀρρωστος εἶνε πιὸ καλά.

Ἂν ὅμως τὸ ξόρκι αὐτὸ πρέπει νὰ γίνη μιὰ ἄλλη ἡμέρα τοῦ ἔτους, τότε τὸ νερὸ καλύτερο θὰ εἶνε νὰ ἀντληθῆ ἀπὸ βρύσι ποὺ νὰ εἶνε κοντὰ σὲ ἐκκλησία, ἀφιερωμένη στὸ ὄνομα τῆς Παναγίας.

Ἐὰν μάλιστα ἡ βρύσι εἶνε μέσα στὴν αὐλὴ τῆς ἐκκλησίας, ἀκόμα πιὸ καλά!...

***

Στὸ Μορίχοβο τῆς Μακεδονίας, κοντὰ στὴ Γραδεσνίτσα, στὸ περίφημο αὐτὸ Ἑλληνικὸ χωριό, ποὺ τὸ ἔχουν τώρα οἱ Σέρβοι, ὑπάρχει ἕνα ἐκκλησάκι τῆς Παναγίας τῆς Δακρυποτισμένης.

Στὸ ἐκκλησάκι αὐτὸ ὑπάρχει μιὰ παλαιά, πολὺ παλαιὰ εἰκόνα τῆς Παναγίας, ἡ ὁποία ἔχει μιὰ πληγὴ στὸ χέρι. Τὴν πληγὴ αὐτή, κατὰ τὴν παράδοσι, τὴν κατέφερε μὲ τὸ γιαταγάνι του, πρὸ 300 ἐτῶν ἕνας Τουρκαλβανὸς ἀρχηγός, ὁ ὁποῖος κατέφυγε ἐκεῖ γιὰ νὰ σωθῆ ἀπ' τὸ κυνηγητὸ τῶν Ἑλλήνων κλεφτῶν. Μὰ ὅταν σώθηκε, ἴσως γιὰ τὸ εὐχαριστῶ, ἴσως καὶ γιὰ νὰ δείξη τὴν παλληκαριά του, ἔβγαλε τὸ γιαταγάνι του καὶ χτύπησε τὴν εἰκόνα.

Ἡ πληγὴ αὐτή, κάθε χρόνο, τὴν ἡμέρα, ἀκριβῶς, ποὺ τὴν χτύπησε ὁ Τουρκαρβανίτης, βγάζει ἕνα κόμπο αἷμα στὸ μέρος τῆς πληγῆς. Ὁσάκις δὲ πρόκειται νὰ γίνη κανένα κακὸ ἢ καμμιὰ συμφορὰ στὰ περίχωρα ἡ Παναγία κλαίει. Γι' αὐτὸ καὶ τὴ λένε «Παναγία ἡ Δακρυποτισμένη».

Κατὰ τὸν Μακεδονικὸ ἀγῶνα, ὁπότε τὸ Μορίχοβο ἔπαθε πολλά, ἡ Παναγία τῶν Δακρύων οὔτε μιὰ μέρα δὲν ἔπαψε νὰ κλαίη.

Κάθε χρόνο, τὴν ἡμέρα τῆς Κοιμήσεως, ἐκεῖ γίνεται μέγαλο πανηγῦρι.

Τὸ περίεργο δὲ εἶνε ὅτι τὴν ἡμέρα ἐκείνη ὅλοι οἱ πανηγυρισταὶ ποὺ πηγαίνουν ἐκεῖ, πρέπει νὰ ἔχουν κόκκινα μαντήλια στὸ λαιμὸ καὶ οἱ γυναῖκες κόκκινες μαντῆλες στὸ κεφαλὶ ἢ κόκκινες ποδιές.

Ἄγνωστον ὅμως σὲ τί ὀφείλεται αὐτὸ τὸ ἔθιμο.

***

Στὴν Κρήτη, τὴν ἀδενίτιδα, τὴν ὁποία ἐκεῖ κάτω, τὴν λένε «Ταπινάρα» τὴν θεραπεύουν μὲ στάχτη ἀπὸ τὸ λιβανιστῆρι ποὺ θυμιατίζει, κάθε χρόνο, κατὰ τὴν ἑορτὴ τῆς Παναγίας.

Τὴ στάχτη αὐτὴ τὴν φυλᾶνε, καὶ ἂν προφτάσουν καὶ δὲν ἰδῆ τὴν «ταπινάρα» τὸ φεγγάρι, ὁπότε θὰ εἶνε πειὰ ἀργά, τὴν ἀνακατεύουν μὲ λάδι ἀπὸ τὶς ἅγιες εἰκόνες καὶ τρίβουν τὸ ἀρρωστημένο μέρος.

Μὲ τρεῖς ἐπαλείψεις, περνάει καὶ σβύνει τὸ κακό.

Κατὰ τὶς ἐπαλείψεις αὐτές, λένε καὶ μιὰ «γητειά», τὴν ἑξῆς:

Ἡ Παναγία κι' ὁ Χριστός, κι' ἡ ταπινάρα χάνεται,
περνοῦσαν ἀπ' τὰ ὄρη, καὶ τὸ κακὸ σκορπιέται.
καὶ τὰ ὄρη σκύβανε, Οὔτε ἦταν
καὶ ἴσιωζεν ὁ δρόμος. οὔτε εἶνε
Ἡ Παναγιὰ κι' ὁ Χριστός, οὔτε πειὰ θὰ ξαναεῖνε!
περνοῦν στὴν ταπινάρα,

Αὐτὸ τὸ λένε τρεῖς φορές, καὶ τὸ ἐπαναλαμβάνουν τρεῖς ἡμέρες.

***

Στὰ χωριὰ τῆς Προύσσας, τὴν ἡμέρα τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, οἱ ἐπίτροποι τοῦ ναοῦ, ἀγοράζουν τὸ πιὸ μεγάλο καρποῦζι ποὺ θὰ βροῦν καὶ ἀφοῦ τὸ ἀφίσουν, ἐμπρὸς στὴν Ὡραία Πύλη, τῆς Ἐκκλησίας, γιὰ νὰ λειτουργηθῆ, τὸ πέρνουν ἔπειτα, σὰν τελειώσει ἡ δοξολογία καὶ τὸ βγάζουν σὲ πλειστηριασμό.

Ὅποιος προσφέρει τὸ μεγαλύτερο ποσὸ—καὶ τὸ ποσὸ αὐτὸ φτάνει 200 καὶ 300 δραχμὲς καμμιὰ φορὰ—πέρνει δικό του τὸ καρποῦζι καὶ τὸ παει μὲ πομπὴ στὸ σπίτιτου.

Ἐκεῖ ἡ νοικοκυρὰ κερνάει τὸν κόσμο, ποὺ πηγαίνει γιὰ νὰ τὴν συγχαρῆ, γιὰ τὴ μεγάλη εὔνοια τῆς τύχης καὶ τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ καὶ ὅλη τὴν ἡμέρα ὁ νοικοκύρης δέχεται συγχαρητήρια καὶ εὐχές.

Καὶ εἶνε πράγματι μεγάλη τιμὴ καὶ χαρὰ, γιὰ ἕνα σπίτι, τοῦ καρπουζιοῦ τὸ κέρδισμα. Τὸ σπίτι αὐτὸ θὰ θεωρεῖται ὅλο τὸ χρόνο εὐλογημένο ἀπὸ τὸ Θεό, ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Μεγαλόχ αρης, καὶ σεβαστὸ ἀπὸ τοὺς χωριανούς.

Τὰ χρήματα τοῦ πλειστηριασμοῦ διατίθενται ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας.

***

Σὲ μερικὰ μέρη τῆς Μακεδονίας, τὸ προτιμώμενο, τὴν ἡμέραν τῆς Παναγίας, φαγητόν, τὸ πανηγυρικὸν δηλαδὴ φαγητὸν τῆς ἡμέρας εἶνε ὁ «Ζουρλοῦ Τσβᾶς», δηλαδὴ τὸ «γκιουβέτσι ἀπὸ διάφορα λαχανικὰ ἀνακατεμένα».

Γίνεται δὲ αὐτὸ ὡς ἑξῆς:

Πέρνουν ἕνα κομμάτι κρέας παχύ, κατὰ προτίμησιν ἀπὸ μεγάλο ζῶον καὶ τὸ βάζουν στὸ φοῦρνο μὲ ντομάτες, λίγα κολοκυθάκια, μελιτζάνες, πατάτες φρέσκα φασολάκια, πιπεριές, μπάμιες ἀρκετὲς καὶ ὅ,τι ἄλλο λαχανικὸ τῆς ἐποχῆς ὑπάρχει.

Πολλοὶ κόβουνε μέσα καὶ κρεμμύδια, ἄλλοι δὲ βάζουνε καὶ σκόρδα. Ἀλλὰ ὁ πιὸ γνήσιος «Ζουρλοῦς» εἶνε 'μόνον μὲ τὰ λαχανικὰ ποὺ ἀναφέραμε παραπάνω, χωρὶς κρεμμύδια δίχως σκόρδα.

Τὸ φαγητὸ αὐτὸ εἶνε ὅλη ἡ ἀπόδοσις τῆς γῆς, τὶς ἡμέρες αὐτὲς τοῦ καλοκαιριοῦ, ὅλη ἡ εὐλογημένη παραγωγὴ τῆς ἐποχῆς, ἡ ποικιλία τῶν λαχανικῶν καὶ ζαρζαβατικῶν, ποὺ τρέφει τὸν κοσμάκη καὶ βοηθάει τὴ φτωχολοιά.

Ἀρχαιοτάτη Εἰκὼν τῆς Θεοτόκου, σωζομένη στὸ Ναὸ τοῦ Πρωτάτου, στὶς Καρυὲς τοῦ Ἁγίου Ὄρους.
(Ἔργον τοῦ Ἁγιογράφου Κελλιώτου Χρυσοστόμου)